

79: rychle se chopil slova – 81 *zpravím toho* poučím o tom – 84 *nesmierní kuběnáři* nemírní, nevázaní děvkaři – 86 *zlost* zlé jednání, hřích – 88 *v dobrú kněžt naši* do našeho dobrého kněžstva – 91 *by* kdyby – 92 *by stavil* zastavil by, učinil by tomu přítrž – 95 *zprávu* poučení – 98 *krikuov* hádek, svárů – 99 *se přimlúviti* připojiti se (k řeči) – 105 *brzko* rychle, spěšně – 107 *mníš* domníváš se, myslíš – 110 *z toho trestati* kárati za to – 111 *k Řtmenínóm* k Římanům; *v epištóle*: srov. Řím. 2,23 – 116 *řečenie* výrok – 117-118: podle Luk. 17,10 – 121 *ižádneho* žádného – 122: srov. 1 Jan. 1,8 – 124 *takež* stejně – 125 *pravý* spravedlivý – 127 *o zákon* o zákonu – 131 *sta dotýkala* (duál) dotýkali jste se – 132 *povězta* (duál) povězte; *to jest naše doba* o to nám jde, na tom nám záleží

141 *převěděti* důkladně poznati – 144 *baje* vypravuje smyšlenky – 145 *sú nesrozuměli* nepochopili (Písmo) – 146 *drahú kúpi* cennou věc, kde je co cenného – 147 *osta* odolal, zvítězil – 148 *se dosta* dostalo se, připadlo – 150 *chutně* pevně – 151 *pochybenie* pochybnost – 152 *plné zprávy* dokonalé znalosti, poučení – 154: zda bych ještě pochopil nějakou řeč – 162 *sú zlámali a zmazali* přestoupili a poskvrnili – 164: srov. Gal. 3,3 – 166 smysl: když lakotnými skutky usvědčují svou řeč z nepravdy – 172 *založiti* dáti základ, podklad – 175 *svatý David*: srov. Ž. 24,10 – 176 *bludný* bludař, kacír – 177n.: srov. Mat. 22,37-40 – 180 *tématoma základoma* (duál) těmto dvěma základům (věřiti v boha a milovati bližního) – 181 *čtyř kusuov*: tzv. čtyř Pražských artikulů, do nichž byl r. 1420 shrnut náboženskopolitický program vítězné husitské revoluce: 1. svobodné kázání slova božského, 2. přijímání podobojí, 3. konec světské moci kněží a církve a 4. trestání tzv. smrtelných hříchů mocí světskou – 183 *nečitedlné* smysly nepostižitelné; *božie poznánie* poznání boha – 184 *láska... boha* láska k bohu – 185 *drahú* v bojovém zástupu

VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ PÍSEŇ O VÍTĚZSTVÍ U DOMAŽLIC

Vedle českého básnictví doprovázejícího revoluční hnutí vzniklo i bohaté básnictví latinské. I tato tvorba odrážela zájmy obou protikladných stran, husitské a reakční, a reagovala na tytéž hlavní problémy jako tvorba česká, obracela se však k jinému publiku. Chtěla totiž především působit na cizinu a s tím souviselo i její exkluzivnější zaměření, neboť byla určena výlučně lidem vzdělanějším, znalým latiny. Protože latinská tvorba – přes svou početnost – zaujímala v literárním procesu stále méně důležité místo, omezujeme se na ukázky z jediné skladby, husitské Písne o vítězství u Domažlic od Vavřince z Březové, oslavující památnou bitvu u Domažlic (14. srpna 1431), proslulou tím, že zpěv písne Ktož jsú boží bojovníci s hukotem dělostřelby sám stačil k zahnání křížácké armády na útek.

Mistr Vavřinec z Březové, narozený okolo r. 1370 nepochybně z vladycké rodiny na Kutnohorsku, byl nejznamenitější historik (srov. s. 494), význačný básník i publicista z dob husitských válek. Nová situace, vytvořená husitskou revolucí, postavila dosavadního dvorského literáta z okolí Václava IV. – tehdy upravil v českém zpracování Knihy snového vykládání a pro královského dvořana Jana Smolíka ze Slavic složil nedokončenou Kroniku světovou – v Praze na čas na významné místo v městské kanceláři novoměstské, kde na jeho mysl působilo mnoho podnětů. Již před husitskými válkami byly jeho schopnosti, zvláště historické, vysoce oceňovány. Svědčí o tom stručná, ale přece výmluvná charakteristika v Husově kvodlibetu r. 1411, srovnávající jej se slavným starořeckým spisovatelem Plutarchem; zároveň ukazuje, že již tehdy byl mezi universitními učiteli. Celou jeho literární činnost prostupuje nenávisť ke králi Zikmundovi, jejímž před-

ním mluvčím se stal za pražské husitské prostředí. Později se však vyvíjel konzervativnějším směrem a názorově splynul s Příbramovou stranou. Naposledy se připomíná 9. července 1437 jako člen university.

Skladba *Carmen insignis Coronae Bohemiae* (*Ptiseň slavné Koruny české*, nazvaná v novodobém překladu podle Erbenovy krátké básně *Ptiseň o vítězství u Domažlic*) byla vytvořena nejen proto, aby vylíčila, co se stalo, nýbrž aby též naznačila tušené i vymáhané důsledky velké události a otvírala tak perspektivu do budoucnosti. Hlavní její složkou jsou řeči, jež básník vkládá do úst vůdčím představitelům tehdejší katolické Evropy, legátovi Juliánu Cesarinimu, papeži Martinu V., králi Zikmundovi a veliteli nezdařené protičeské výpravy Fridrichu Braniborskému. Cesarini již souhlasí s tím, aby Čechům ke zkrocení jejich tvrdosti byly „per gratiam“ (milostivě) povoleny Pražské artikuly, avšak s vyloučením článku o světské vládě kněžstva, a tak je k tomu v básni ochoten svolit i papež. Vlastním obhájcem celého husitského programu i s tímto vylučovaným článkem je však Fridrich Braniborský. Vavřínek jej k tomu vybral podle jednání, které s ním měli Čechové v únoru 1430 u veřejné slyšení, třebaže k takovému slyšení pak nedošlo a církev s celou katolickou veřejností musela být k smírnému postupu donucena až porážkou u Domažlic.

Z básně, napsané až po záříjových zprávách, které ústupem Albrechta Rakouského z Moravy a rozprchnutím slezského vojska od obleženého Němcí bez boje utvrdily pověst o české nepremožitelnosti, otiskujeme překlad tří charakteristických úryvků.

(Na počátku skladby vystupuje alegorická postava Čechie, útočící na Zikmunda. Pak následuje popis bitvy:)

Tak jako mocné bystřiny
dravě s vysoké skaliny
proudí, v údolí stékají,
tak oni z Čech též přechají
5 s tváří od strachu zsinanou
a nevědouce, kam to jdou;
jedna je cesta dovedla
v kraj, kde ta vojska usedla;
tak mnoho cest je vyštvalo
10 a na mnoho míst zahnal!
Jak krteci kvapí zarýt se,
ti se strmých skal řítí se,
v bahně se jiní ztápějí
a zbylí k nám se vracejí,
15 v domnění, že se spasili,
a zatím se k nám blížili.
Opouštějí i vozy své,
šatstvo a výzbroj, houfnice,
peníze, stany, ozdoby,
20 válečné stroje, zásoby,

přečetné vozy s nákladem,
jež nepostihneš odhadem,
aby se prosti břemen všech
pustiti mohli v rychlý běh.
25 A zapomněli už i cti
jak chudí, tak i bohatí:
praporů v strachu nechají
a jako diví prchají,
jak by jim vstříc šel nepřítel,
30 ač ho přec žádný neviděl
(když zástup našich branných sil
tři míle dosud vzdálen byl):
to tím, že k sluchu zazněl jim
kol praskot s koňským řehtáním
35 a hřmot a halas hrozivý,
s nímž branný lid šel do bitvy,
a třeskot trub a polnic řev
a bojovníků hlučný zpěv.

Však rozjaření našinci,
40 malí i velcí, předáci,
nad orly ještě rychlejší
a nad lvy samy divější,
o překot pádí všechen lid
bitvy se činně účastnit.
45 Římanů koně chabnou hned,
a naši pěší drtí vzlet
těch nepřátel, co spěchají
v boj s našimi – a prchají,
co prý se chtěli postavit
50 nám na odpor, s námi se bít,
jak sami předtím pravili
a svému králi slíbili.
Již vozy kola ztrácejí
od nárazů, jež snášejí,
55 praskají koňům řemeny,
z noh padají jim podkovy,
láme se vozu oj a vše,
co zdržuje, se shazuje.
Země se hřmotem zachvívá,
60 prach lidem tváře ovívá,
pot jejich těla zalévá,

aniž jim smělost umdlévá.
Kdo klesne během udolán,
ten od dalších je ušlapán;
65 zde neznal nikdo lítosti,
byl poháněn zlou nutností.
Tak málokdo se brání jen,
když našimi je dostižen:
v zajetí padnou přečetní
70 a pobiti jsou ostatní.
Mnozí se do ok chytili,
které tam na zvěř líčili,
jiní se od kos zraní tam,
když do liščích a vlčích jam
75 se zřítí, v zemi vyrytých
a slamou, travou zakrytých.
Shazují zbraně tíživé,
 pryč z cesty ženou koně své,
ten onen šplhá na stromy,
80 vysoké, s mnoha větvemi,
chtě spasit život ubožák;
muž se sekyrou volá však
a donutí ho sešplhat
a se vším všudy se mu vzdát.
85 Tak jich sedm sestoupilo,
jednomu se podrobilo,
a on si jejich šatstvo vzal
a na smrt je pak odevzdal.
Mnoho se stromů pokácí,
90 v nichž ukryli se vojáci
(ne ti, o kterých jsem tu psal),
a tak se mnohý ptákem stal,
klikatě sletěv na zemi.
Mnohý pak shořel v plameni
95 i se stromem, jenž vzplanul vráz,
byv útočištěm krátký čas.
Tři jiné chlapec polapil
– co pravím, věru zázrak byl –
a doved je do tábora
100 k vojsku našeho národa:
jak ovce, které pod nůž jdou,
šli k trestu smrti potupnou,
aniž se odvážil kdo snad

chlapcově ruce vzdorovat.
 105 Kdys pravdomluvný prorok děl,
 že lev, telátka nepřítel,
 žít bude s ním a pachole
 je spolu rychle povede.
 I to je div, jak zdá se mně,
 110 že mnozí Norimberčané,
 v tom městě známí, zkušeni,
 ba docela v něm zrození,
 útěkem zhoubným puzeni
 do města vrazi zděšení
 115 a hledají, ti zpozdili,
 své domy a svá obydlí;
 zlá slepota je ranila,
 jak Sodomské kdys postihla.
 Jaká hrůza mezi voji!
 120 Nikdy, co svět světem stojí,
 neslyšel z lidstva celého
 nikdo nic takto strašného!
 To tedy jsou ti rekové,
 papeže, krále sluhové?
 125 To nejsou muži, baby spíš,
 dav plachých bědných koz tu zříš,
 ba zajíce spíš zděšené
 anebo ptáky splašené.
 Našince však tys obdařil
 130 a svými dary oblažil:
 zlatem a vozy, zbraněmi,
 stroji a věcmi mnohými.
 Neb oni jámu kopali,
 a sami do ní upadli,
 135 ten sverepý náš nepřítel,
 jak tomu soudce světa chtěl.
 Neb meč, jenž rubat měl náš šik,
 jim samým v hloubi srdce vnik
 a luk, jenž metat šípy měl,
 140 se zlomil, jak se dotkl stěel –
 luk „mocných reků“ zdolán byl,
 nám slabým přibylo však sil.
 Neb ti, kdo smrt nám chystali
 a velkou kořist čekali,
 145 kořisti, smrti vydání

z království byli vyhnáni
jak ptactvo hnané sokoly,
divoký osel štvaný lvy,
tak jako kdysi asyrské
150 nesčetné sbory vojenské,
Samaří chtivé v boji zlézt,
tu chloubu izraelských měst,
zahnány byly v jeden den
čtyř malomocných příchodem,
155 aniž se kdo z nich zastavil,
museli prchat ze všech sil;
i stanů svých tam pozbyli
a zbraní, nádob, obilí:
tak obléhané Samaří
160 zapudí hlad, když obdaří
bůh město ve své milosti
pšenice velkou hojností.
Hle, plní se tu pravdivé
proroctví otce Mojžíše:
165 „Bůh zdvihne za vás pravici,
hájit vás bude mlčící.“

Ó, rozprchnutí hanebné
kmenů, jež byly bojovné:
nepřátel vůbec nespátrít,
170 prchat, vše cenné opustit,
k užitku nepřítelům svým,
tak tvrdým a tak ukrutným
– svým sokům k slávě budoucí
a po staletí kvetoucí,
175 však sobě k hanbě hyzdící
a škodě posměch budící –
záštitou útěku se krýt,
a meče ani neužít!
Papežův legát (tam ho zřiš),
180 na korouhvích s klíči kříž,
kříž i na všech vojácích,
jak prostých, tak i předácích –
to vše jim pomoc skýtalo,
než prospělo jim pramálo.
185 Ukořistivše s klíči kříž
i buly, poklady a spíž,

pošlou beze všech zátěží
nuncia nazpět papeži.

41: Jerem. 4,13 – 101: Skutk. 8,32 – 103: Joz. 10,8 – 105: Iz. 11,6 – 118: Gen. 19,11 – 133n.: Ž. 7,16; Přisl. 26, 27 – 149n.: 4 Král. 7,3 – 164n.: Exod. 14,14 – 179 *legát*: Julián Cesarini – 180 *s kltěi křtíž*: křižácké vojsko mělo na korouhvích kříže a klíče jako symbol papežské moci¹³

(V další části básně legát Cesarini vypravuje papeži o síle Čechů, německé ženy vítají posměchem návrat křižáků a křižáci žádají na Zikmundovi náhradu za utrpené škody. Pak se octne na scéně braniborský markrabí Fridrich:)

Co braniborský markrabí
a norimberský purkrabí,
co řekne, přišed z bitvy zpět,
až bude králi vyprávět
5 důvěrně nebo veřejně
(však tuším jistě prohnáně)?
Vždyť jeho ustanovil král
a všemu lidu v čelo dal,
své velení mu odevzdal
10 i plnou moc, by přijímal
na milost všechny rebely,
co ke králi se vraceli;
legát jim rozhřešení hned
měl dát a uvésti je zpět
15 v klín římské církve, jediné,
apoštolské, jež nezhyne.
Řekne tedy: „Jasný králi,
přísně jsme si počínali
v království Českém. Zlý jsem byl
20 a ničeho jsem nešetřil,
já vše mečem, ohněm hubil,
hodně jsem jich také pobil,
můj každý voják ze všech sil
se mužem rázným osvědčil,
25 vedli si s velkou čílostí
a ve všem řádně, s mužností.
Ale když jistě seznali,
že Češi vojsko sebrali,
mocný dav lidí špinavých,
30 venkovských, sprostých, bezbranných,
však chtivých na nás udeřit,

jak činívá ten zhoubný lid,
hned jednotlivci ochabli
a chvěli se jak lupen mdlý,
35 i necítí se muži již,
svých zbraní nevnímají tíž.
To bylo zřejmé na údech,
daremných těla pohybech;
ruka i noha se jim chví,
40 bledost se v lících objeví,
i pobíhají zděšením,
neřeknou Vrať se! druhům svým,
jen touží naléhavě jít
a do vlasti se navrátit
45 a strachují se s českými
bojovat chlapy selskými.
Já vida, jak jsou bázliví,
ač byli dřív tak horliví,
já utratit je váhal jsem
50 srážkou s tím bídným národem.
I radil jsem všem knížatům,
duchovním vůdcům, hrabatům
co nejspíše ze země té
vyvésti všechno vojsko své.
55 Hle, pravím, není tento lid
teď schopen úspěšně se bít
s tím davem lítých zuřivců,
jenž nechce šetřit šlechticů
a bez ohledu, tni jak tni,
60 pobíjí velké s malými.
Nuž rychle, ustupujme už
tu z pole jako jeden muž,
ať se nás odštěpenci zlí
nezmocní, chlapi zoufalí,
65 a neztratíme zbytečně
křesťany zbožné, výtečné
zde v boji s rotou daremnou,
zvrácenou, strašnou, ničemnou! –
Zatím co všichni spěchají
70 a rychle kvapí za námi,
zanechávají stany své;
vozy i zbraně přčetné:
bylo to lépe opustit

75 než ztratit navždy branný lid.
Až nové dny zas nastanou,
může vám býti ochranou
jak proti těm, tak proti všem,
kdo hříšným vašim odpůrcem.“

Utěší se král a řekne:
80 „Když tu zachráněna pěkně
většina našich vojáků,
má pro mne cenu grošíku,
co získali ti pohané:
85 ať soupeřům to zůstane
pro jejich zkázu budoucí,
záhubu, hanbu hanboucí!“

A markrabí se připojí
k té řeči hned a propoví:
90 „Vidíte, králi přemocný,
že proti nim jsme bezmocni,
proti té chásce ničemné;
satan tu koná dílo své,
jehožto panství propadli,
jenž chrání onen národ zlý!
95 U rádců bystrých rozumem
hledejme cestu, schůdnou všem,
jak by se nechal zlý ten lid
zas vám, ó králi, naklonit!
Já vidím na tu nemoc lék,
100 nejlepší vidím prostředek:
snažme se všichni úsilně,
aby ty články obtížné,
jež svatým Písmem stvrzují
a pro něž stále bojují,
105 se v celé církvi obecné
zachovávaly zajisté,
jako je první věřící
zachovávali, ve všem ctní,
že pro ně mnozí zmírali,
110 než aby se jich zřikali.
Zmizí, co bylo bojům všem
prvním a hlavním podnětem,
a království, jež hledáte

115 stále, vy takto získáte,
království vaše dědičné,
to hnízdo drahé, přesličné,
rodiště Vaší Jasnosti,
slovutné Vaší Výsosti.
120 Váš lid už zkusil pohrom všech,
jak děcko z ohně strach má z Čech
a prchá před tou cháskou zlou
jak před morovou nákazou;
nadarmo žoldněř bere plat,
když nedokázal bojovat!
125 Je lépe míru užívat
než množství kovu vyplýtvat,
věci a lidi promrhat
a v ničem prospěch nezískat.
130 Získejme sobě knížata,
duchovní vůdce, hrabata:
bude-li žadatelů víc,
spíš vyjdou našim prosbám vstříc.
Žádejme listem papeže,
všem křesťanům ať rozkáže
135 již Kristův kalich uchopit,
krev z jeho srdce trysklou pít;
ať vyhladí se hřích a pych
škodící davu věřících;
ať slovo boží zaznívá
140 dle přání Apoštolova,
ať hlásáno je svobodně
na prospěch církve obecné;
ať kněžstvo panství nechá svých
a správu věcí občanských
145 ať vede světská osoba
k hospodaření příhodná,
jak to svatí určovali,
kteří církev spravovali.
Ať žije jen z almužen svých,
150 jež dostalo kdys od dobrých,
a všechna panství zbytečná,
která snad ještě kněžstvo má,
na světské vloží osoby,
na knížata a vévody,
155 aby vzrostla moc a síla,

jež by rázně odklidila
škodící křivdu od církve,
by užívajíc pokoje
a míru pána chválilo
160 a Nejvyššího slavilo.
Neb třebas kněžstvo jmění má
a mnoho statků zabírá,
nemůže se bránit samo;
také není kněžstvu dáno,
165 aby do válek chodilo,
sebe, své statky hájilo,
když nechat sokovi má přec
svou suknici a kabátec;
i potřebuje ramene,
170 pomoci světské účinné.
Z hradů, měst a ze všech dvorů
nechat vyjde beze sporů:
ten zvýší počet poddaných,
kdo příkoří se zřekne zlých.
175 Ten, kdo je stavem svoboden,
nemůže srovnat s rozumem,
by králové a knížata,
občané, šlechta, hrabata
své peníze i svoji krev
180 dávali v boji za církve,
když ji přece dary svými
obdařili velikými;
a aby kněžím sloužili
ti, kdo je obohatili.
185 Nechat mají ty své dárce
za patrony, za ochránce!
Kterýpak voják válčil kdy
na svoje vlastní útraty?
Ať sami čelí odpůrcům,
190 anebo pravým dědicům
ta dědictví svá odstoupí,
světskému lidu ustoupí!
Nás odpustky jen častují,
peníze sami schraňují:
195 nám slávu nebes slibují,
sami však na pozemském lpi;
radí nám horlivě se bít,

nechtí však ruky přiložit;
nekněžim zbraně dávají,
200 sami však od nich prchají;
v požitcích div se netopí,
nás ale ženou na kopí,
nás vyhánějí na pole,
a sami trčí zbaběle
205 na hradech nebo ve městech,
a třeba s houfy nevěstek;
nám velí stále robotit,
sami však mají rádi klid,
stále si hoví v pokoji
210 a všelijak se radují.
Nám předpisují zákony,
od nichž jsou sami na hony,
ač moudrý je vždy odhodlán
nést zákon, který vydal sám,
215 a co kdo právem stanovil,
má zachovávat ze všech sil.
Jsou-li vskutku druzi naši,
ať se rovnají nám prací!
Vždyť podle práva každá věc
220 přináší s sebou břímě přec
a břemen těch se nesmí vzdát,
kdo nechce spolu statky dát.
Kdys hrady, města, tvrz i val
vojensky kněz si držival
225 a bil se rázně za svou vlast,
svůj život, statky hotov klást,
státu-li se křivda děla,
jeho zbraň ho chránit spěla.
Nyní to římské kněžstvo má,
230 však bojovati odpírá,
naléhá, aby všechno to,
co drží, bylo svobodno,
bez vojenské služebnosti,
a chce v klidu, bezpečnosti
235 stále toho užívatí;
když mu někdo plán ten hatí,
hned zdvívá spory, žaloby
a hřímá právní výklady
a ďáblu všechny svěřuje,

240 chtíc užívati pokoje.
Tak si hrají se lstí sterou
s lidem světským, tak nás perou,
by sami panovali všem
nám, světským lidem pod nebem.
245 Měl bych říci víc než tohle,
maje čas a místo vhodné;
než to ať zatím postačí.
Teď račte mluvit, králi, vy!“

Král, jenž se vyzná v hovorech,
250 obsah těch slov uváží všech,
takto markraběti řekne:
„Rozumu vše hová pěkně,
co nyní tady radíš, vím,
než je to těžké prozatím,
255 a zvláště ta věc poslední.
Ty první články dobře zní,
s evangeliem souhlasí,
těší se přízni největší –
i mají na zdar naději.
260 Však článek čtvrtý, poslední
je myslím ze všech nejtěžší,
ba, ten je zcela nemožný.
Oplývát kněžstvo mocí vši,
že všemi svými silami
265 už brání, co kde vlastní, vše
a hájí všechny statky své,
oporu majíc v silách svých
a v zákonech též církevních:
jak se kdo jeho věci tkne,
270 ihned ho klatbou postihne.
Než o těchto a o jiných
věcech, nám nutně potřebných,
jdu do Milána pojednat:
jedině tam je někdo snad,
275 kdo mi v té věci poradí
a úradek též prosadí.“

1: Fridrich I. Hohenzollernský (1372-1440), purkrabí norimberský, od r. 1415 markrabí braniborský, od r. 1417 kurfiřt; r. 1430 vyjednával s husitskými vůdci o účast Čechů na sjezdu norimberském, ale po nezdaru celého jednání převzal za Zikmunda vrchní velení výpravy do Čech r. 1431 – 4 *králi*: Zikmundovi – 61n.: Je

tu shoda s podobným výrokem Jindřicha z Plumlova r. 1420 před bitvou pod Vyšehradem, který uvádí Vavřinec ve své kronice (srov. zde s. 499) – 140 *dle přání Apoštolova*: 2 Tes. 3, 1; autor tu vkládá Fridrichovi do úst návrh na přijetí čtyř Pražských artikulů v celé církvi – 256 *ty první články*: první tři Pražské artikuly – 273 *do Milána*: Zikmund, aby se nemusil účastnit výpravy proti Čechům, léčil se v Norimberce z úrazu pádem; koncem října 1431 byl již v Miláně a tam byl 25. listopadu korunován za krále lombardského.

(V projevech zástupců římské strany je vesměs nápadné to, že jsou ochotni připustit jen tři ze čtyř Pražských artikulů, neboť houževnatě lpějí na bohatství kněžstva. – Propagační zaměření básně dosahuje vrcholu v následujících verších, v nichž se Čechie obrací k světským představitelům katolického tábora:)

K vám nyní mluvím, knížata
i rytíři a hrabata,
kterým se trpce vytýká
za onen útěk vina zlá,
5 jak se to přihodilo vám
v Čechách, v kraji, jenž vám je znám.
Budou-li vás teď vyzývat
za církev k bojům, předstírat
vám boží milost preláti,
10 papežskou bulou dohnáni,
.
rcete jim, takto vyzváni:
„Vy sami první preláti
se hledte obětovati
15 jak dobrý pastýř za ovce
a Kristus za věřící své.
Vy rozezvučte polnice,
k boji nás vyzývající,
jak rozkázal pán nejvyšší
20 nebe a také země vší;
my za vámi pak půjdeme
s důvěrou, plni naděje.
Rozkazy své vyplňujte,
ve válce se osvědčujte
25 předáky, vůdci šiků svých
a druhy blahoslavených,
co za víru bojovali,
na mučení vydávali
svá těla svatá, hlavu svou,
30 jisti si slávou nebeskou;
ať nelze jak tam, kde je klam,

řící: Ten chce být rabi zván;
on řečnit umí dobře sic,
však skutkem nedokáže nic.
35 Válčícím za vás paží svou
slast slibujete nebeskou
a odpuštění špatností
i hříchů, vin, všech nectností:
proč z touhy po tom nejdete
40 v boj, v kterém spásu najdete,
proč nevydáváte svých těl
vy sami za cíl ostrých střel?
Vy s řečmi spokojeni jste,
válčit však škodí zajisté!
45 Jestliže tedy meče dva
ve vlastnictví svém papež má,
proč vás, kdož spíš mu patříte,
chopit se mečů nevyzve,
proč nás, jemu tak vzdálené,
50 nás, které laiky on sám zve,
napořád žene dýkám vstříc
a k válkám svádí stále víc?
Již tolik běd jsme strpěli,
a seč jsme byli, provedli.
55 Nuž doopravdy vězte již,
že už nás slova, zpěv ni kříž
nesvedou vašich výzev dbát,
nepřimějí nás bojovat.
Spíš splňte lidu českému,
60 oč žádá, poskytněte mu
vlídného sluchu s radostí,
by zbožně proved v milosti
několik oněch článků svých,
jež jsou, jak praví, mravů ctných
65 a výtečnosti pochodní
svítící na pouť životní,
posilou všeho dobrého,
krovem chránícím od zlého,
zárodkem víry věhlasné,
70 se svatým Písmem souhlasné –
vždyť je Kristus prohlašoval
svými ústy, naplňoval
svým životem a chováním,

on sám i s věrným lidem svým.
75 Jak lze tak těžce ukřivdit,
slyšení vůbec odepřít
a slepě národ odsoudit
tak velký, schopný tak se bit,
jenž si jen přeje slyšení,
80 a přitom si nic nelení
jasnost svých nauk ozřejmit
z Písem a všechny podepřít
blahoslavených doktorů
soudy prostými rozporů?
85 Jeť věru velká zvrácenost,
ba jistě krutá surovost
vést stále boj, krev prolévat,
všanc tolik statků vydávat,
aby se vždycky plnila
90 jen vaše vůle zavilá
a dělo se, co chcete vy,
ať se to víře protiví.
Vaše přání nechť se skloní
před pravdou a vůlí boží
95 a to, co ona určila,
životem, slovem učila,
to vy držte, kažte stříci;
Kristovi pak bojovníci
ať to vždy věrně splňují
100 a svorně chválou častují.
Toť ono svaté tajemství:
jen ten, kdo věří beze lsti,
božím slovem, jímž dal se vést,
s obecnou církví spojen jest.
105 Od všech poskvrn očistění,
v lásce svaté sjednocení,
kněžské pýchy ponížení
i rozkolů vymýcení
a pokoj, církve jednota
110 z takého vzejde života,
víra a láska vzroste hned,
zbožnosti zaskvěje se květ,
lidé pak budou svorně žít,
až v božím domě budou dlít.
115 V pluhy se změní v onen čas

meče a v srpy kopí zas,
pušky se v zvony přerodí,
zbraně se všechny odhodí –

120

Kmen žádný meče nezdvihne,
sousedy válkou nestihne;
z krásky mírové pohody
budou se těšit národy.“

15: Jan 10,11 – 17: Joz. 6,4 – 32: Mat. 23,7-8; rabi mistr – 63 článků: Pražských artikulů – 83 doktorů: církevních učitelů

Poznámky ediční

Básně Budyšínského rukopisu

– (Žaloba Koruny české)

Tzv. Budyšínský rkp, Městská a krajská knihovna (dř. Gersdorfská knihovna) v Budyšíně 8° č. 4, fol. 18b-29a (z r. 1448); naše ukázka obsahuje verše 39-338 (fol. 19a-23b). Vyd. poprvé J. Daňhelka, Husitské skladby Budyšínského rukopisu, Památky 16, Praha 1952 (v přepise), podle opisu z r. 1842 (Muz. III D 5 – M) a z novějšího opisu V. Lívy a R. Urbánka z r. 1910 (U); naše ukázka je v tomto vydání na s. 44-52. – Z literatury: R. Urbánek, Satirická skládání Budyšínského rukopisu M. Vavřínce z Březové z r. 1420 v rámci ostatní jeho činnosti literární, Věstník KČSN, tř. filos.-hist.-filol. 1951, č. III, s. 1-38; F. M. Bartoš, Z politické literatury doby husitské, Sborník historický 5, 1957, 47-51; Dějiny čes. lit. I, Praha 1959, kap. Hádání Prahy s Kutnou Horou; R. Jakobson, Úvahy o básnictví doby husitské, SaS 2, 1936, 1-21 (o veršové formě skladby). – V textu ani v aparátu neuvádíme marginální rukopisné odkazy na bibli a církevní i jiné autority; ve výběru jsou zachyceny mezi vysvětlivkami.

1 z kmene *Daňh*] kmene *rkp* – 46 plně *Daňh*] plně *rkp* – 100-101 v *rkpe* tyto verše zapsány původně v obráceném pořadí, ale naznačeno jejich přehození pro restituci sdruženého rýmu; *Daňh* otiskuje verše v pův. pořadí – 154 mořitedlnů] v *rkpe* podlečkováno a na okraji připsáno hořem žrawú, podle U dodatečně a jinou rukou – 193 tvé *rkp*] té *Daňh* – 199 vežde (podle 225)] wezde *rkp* – 298 zimús *rkp*] s zimú *Daňh*

– Porok Koruny české

Tzv. Budyšínský rukopis, Městská a krajská knihovna v Budyšíně 8° č. 4, fol. 29a-40b (z r. 1448). Vyd. poprvé J. Daňhelka, Husitské skladby Budyšínského rukopisu, Praha 1952 (další údaje v. výše v pozn. k Žalobě Koruny české).

I – Verše 181-342; rkp fol. 32a-35a, vyd. s. 66-70.

37 po straně připsáno: Praga caput regni – 45 prazský (podle ost.)] prazký *rkp*
– 47 po straně připsáno: Officium purgravii Pragensis – 101 mateřej] mateřej *rkp*,